

Onze veranderde Noordzee: burgers houden de vinger aan de (zee)pols

19 / 04 / 2023

UITGELICHT

Eugene De Hondt

Het strand aan onze Belgische kust op een vroege zondagochtend. Het is bewolkt, fris maar droog. Er waait een strakke zuidenwind en toch is de zee mooi vlak. Het ideale moment om uit te waaien en het hoofd leeg te maken. Heerlijk, geen levende ziel te bespeuren. Het doet een beetje denken aan de allereerste lockdown, toen het strand ook helemaal verlaten was. Maar toch, daar in de verte zijn twee mensen te bespeuren. Waarvan eentje zelfs in zee! Wat zijn die aan het doen? Mijn nieuwsgierigheid wint en ik besluit een praatje te gaan maken. Het blijken SeaWatchers, burgers die viermaal per jaar 'hun' stukje strand monitoren. We hadden een interessante babbel met drie van hen: Solange, Patricia en Paul. Wie zijn ze, wat doen ze, wat drijft hen?

– INES TAVERNIER & ANNELIES TAVERNIER

SeaWatte? SeaWatch-B!

De Noordzee staat onder druk. Heel wat veranderingen vinden plaats. Een opwarmende watertemperatuur, verzuring, exoten die hun weg vinden naar onze wateren, vissery, offshore windparken, vervuiling, toerisme enz. Wat doet dat met het leven in onze Noordzee? Zijn er bijvoorbeeld meer of minder kwallen dan pakweg vijftig jaar geleden? We weten het niet precies, zo blijkt. Wetenschappers blijven ons dit antwoord schuldig door een gebrek aan langetermijngegevens. Net daarvoor wil het strandobservatienetwerk SeaWatch-B een oplossing bieden. Het Vlaams Instituut voor de Zee startte in 2014 dit netwerk van burgers op om de vinger aan de 'zeepols' te houden. Het initiatief kadert binnen de Vlaamse poot van het Europese [LifeWatch-project](#), dat onderzoek naar biodiversiteit en ecosystemen faciliteert. Met als uitvoersers een groep enthousiaste en geïnteresseerde burgers. Dankzij regelmatige opleidingen en het nodige instrumentarium volgen deze burgerwetenschappers elk seizoen een vast stukje strand op. En dit dus volgens een geheel wetenschappelijke, vergelijkbare én haalbare methode.

Wie zijn ze, wat doen ze, wat drijft hen? We spraken in de gloednieuwe InnvoOcean Campus af met drie SeaWatchers. Op het hoogste verdiep, met zicht op Oostende, de haven, Lange Nelle en de windmolens op zee, volgde een boeiende babbel.

VLIZ

Strandobservatienetwerk SeaWatch-B: gemotiveerde burgerwetenschappers die viermaal per jaar 'hun' stukje strand monitoren.

Maak kennis met Solange, Patricia en Paul

Voor ons drie zeer verschillende beach lovers. Twee vrouwen, één man. Solange en Paul zijn met pensioen, Patricia kan je onder de SeaWatchers een jong veulen noemen. Ook qua achtergrond hebben ze een ander profiel. Solange was een Gentse natuurgids, Paul had een studiebureau gespecialiseerd in milieusanering en Patricia is als biologe aan het VLIZ verbonden. Verschillend, maar toch ook gelijkend. Je merkt dat het drie mensen zijn met een liefde voor de natuur. Dat hoor je meteen als ze vertellen hoe ze bij SeaWatch-B beland zijn.

"Ik ben nog maar dit jaar gestart als SeaWatcher", steekt Patricia van wal. "Nu werk ik als datamanager bij het VLIZ – een computerjob dus – en ik mis het veldwerk. Hiervoor werkte ik o.a. voor WWF en deed ik biodiversiteitsprojecten in de Verenigde Arabische Emiraten in draslanden. Met mijn laarzen aan, vond je me tussen planten en dieren. Die vaardigheden wil ik onderhouden. Vandaar mijn keuze om een stukje strand en zee hier aan onze kust te bestuderen."

"Ik ben een SeaWatcher van het eerste uur", vervoegt Solange. "Toen mijn man ziek werd, trokken we meer en meer naar de kust. Hij kwam helemaal tot rust aan zee. Ik moet bekennen dat ik toen meer hield van het binnenland met een diversere fauna en flora", licht ze toe. "SeaWatch-B leek mij een stap in de goede richting, een manier om de kustnatuur te leren kennen en appreciëren. En dat heeft gewerkt! Ik had altijd het idee om terug naar het binnenland te keren eens ik alleen zou vallen maar de zee heeft gewonnen van mijn binnenlandse polders! Ik had de rijkdom van mijn nieuwe biotoop leren kennen en omdat de as van mijn man uitgestrooid is op zee, zorgde dit voor een extra sterke band."

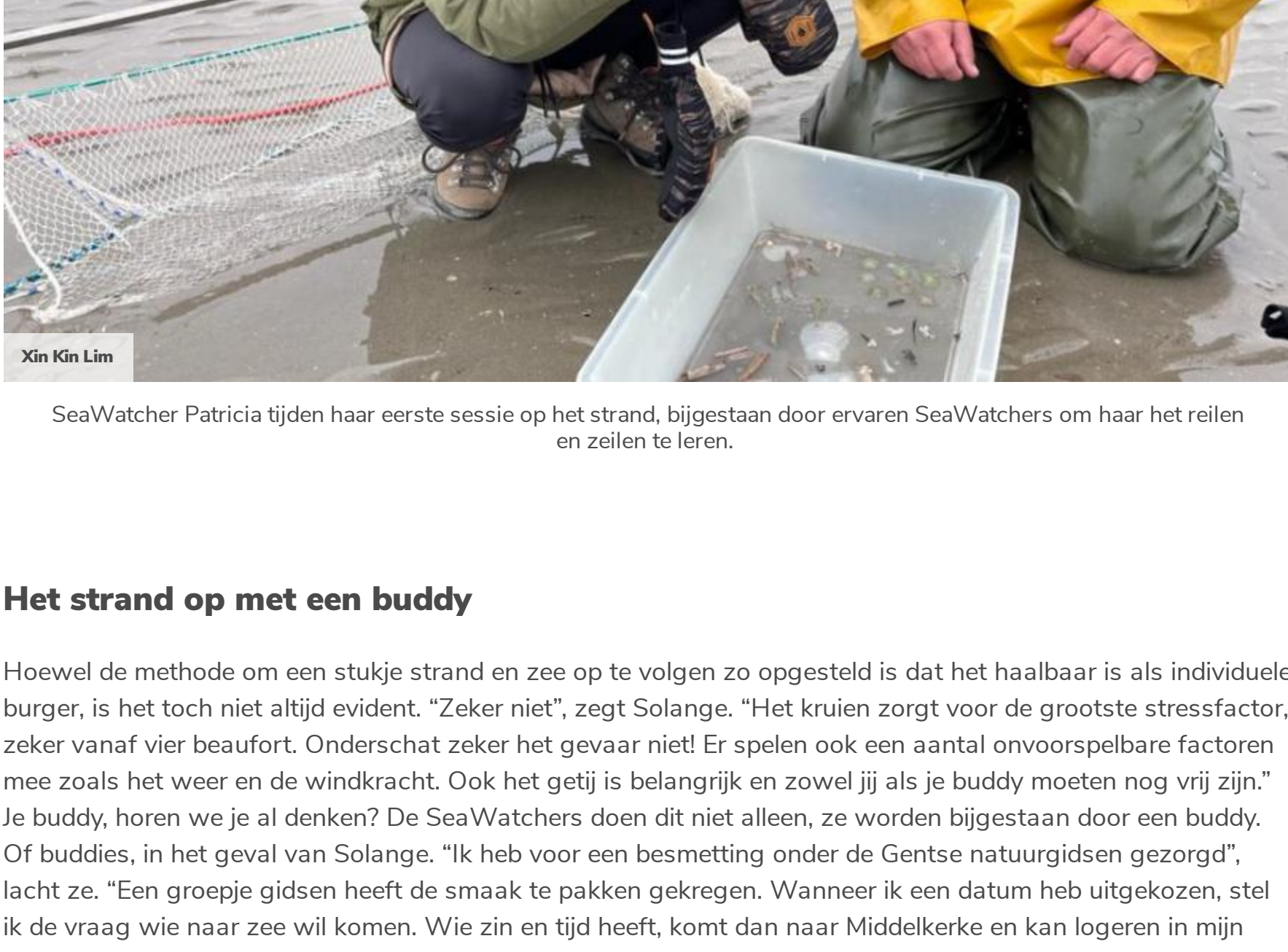
"Die interesse in de zee en in wetenschap zat er bij mij ook altijd in", vult Paul aan. "Als kind had ik een boekje over schepen. Ik wilde ze allemaal verzamelen! Een bloemenwinkelje hielp hier natuurlijk bij. Die winkeltjes waar kinderen papieren bloemen verkopen in ruil voor schelpjes zijn overigens kusterfgoed. De doos met mijn eerste schelpenverzameling heb ik nu trouwens nog!" De geïnteresseerde knikjes van Solange tonen dat Paul niet de enige schelpenfan is. "En vandaag doe ik dat nog hoor, overal waar ik kom, verzamel ik schelpen op het strand. Het is sterker dan mezelf!", vervolledigt Paul.

VLIZ | Bart De Smet

Eén van de zaken die de SeaWatchers opvolgen op 'hun' stukje strand, zijn schelpen. Tot groot jolijt, want velen zijn heuse schelpenfans!

Patricia kan als nieuwe SeaWatcher heel wat leren van de 'ouwe rotten'. En daar is ze maar wat dankbaar voor! Ervaren SeaWatchers begeleiden haar bij haar eerste sessie en toonden het reilen en zeilen op het strand. Waarop moet je letten vooraleer je naar het strand afzakt? Hoe moet je dat kruinet optuigen? Welke vis- en schelpensoorten kun je zoal aantreffen? De hulp die ze krijgt, getuigt van de warme gemeenschap die de SeaWatchers vormen. "In onze tijd was dat toch anders", lacht Paul. "Er stond niemand klaar om te helpen bij die eerste keer op het strand. De praktische kant moesten we zelf uitvissen. Een kruinet, dat had ik nog nooit in mijn handen gehad. Hoe je dat moest installeren, dat wist ik niet. Bleek dat ik het fout ineens gestoken had... En ik maar sleuren in dat water! Ik dacht dat ik dit fysiek niet aan kon! Gelukkig kon ik op hulp rekenen op het VLIZ, waardoor het kruin de volgende keer véél vlotter ging."

Xin Kin Lim

SeaWatcher Patricia tijdens haar eerste sessie op het strand, bijgestaan door ervaren SeaWatchers om haar het reilen en zeilen te leren.

Het strand op met een buddy

Hoewel de methode om een stukje strand en zee op te volgen zo opgesteld is dat het haalbaar is als individuele burger, is het toch niet altijd evident. "Zeker niet", zegt Solange. "Het kruin zorgt voor de grootste stressfactor, zeker vanaf vier beaufort. Onderschat zeker het gevaar niet! Er spelen ook een aantal onvoorspelbare factoren mee zoals het weer en de windkracht. Ook het getij is belangrijk en zowel jij als je buddy moeten nog vrij zijn."

Je buddy, horen we je al denken? De SeaWatchers doen dit niet alleen, ze worden bijgestaan door een buddy. Of buddies, in het geval van Solange. "Ik heb voor een besmetting onder de Gentse natuurgidsen gezorgd", lacht ze. "Een groepje gidsen heeft de smaak te pakken gekregen. Wanneer ik een datum heb uitgekozen, stel ik de vraag wie naar zee wil komen. Wie zin in het juf heeft, komt dan naar Middelkerke en kan logeren in mijn appartement. Je ziet het, dat project zorgt voor een intensere vriendschap!"

"Ik kan steeds rekenen op mijn vrouw", zegt Paul. "Maar toegegeven, zeker als het koud is, moet ik haar wat paaien. Met een etentje of door samen te gaan winkelen achteraf. Wat als een paal boven water staat, is dat we er steeds een dagje uit van maken." "Ik heb mijn buddy zorgvuldig uitgekozen", voegt Patricia toe. "Een goede vriend van me werkt bij het ILVO, het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek, en is een echte vissenkenners. Je zou denken dat ik als biologe alle soorten ken, maar als Spaanse ben ik vertrouwd met de Mediterrane soorten en moet ik de lokale fauna en flora nog beter leren kennen."

Eugene De Hondt

Twee SeaWatchers – buddies – tellen het aantal schaalhorrens op een strandhoofd. Deze slak lijkt wat op een uitgeklapt parapluutje.

Next level burgerwetenschap

Zijn die data verzameld door burgerwetenschappers dan wel betrouwbaar, denken de kritische geesten onder ons? Tenslotte zijn burgerwetenschappers in de eerste plaats burgers en geen wetenschappers. "En of ze betrouwbaar zijn", antwoordt Patricia. "Ik stond perplex van het niveau van de SeaWatchers! Door het ze te praten en door deel te nemen aan de cursussen die het VLIZ organiseert, leerde ik al meer dan tijdens mijn bachelor. Dit is zonder enige twijfel next level burgerwetenschap."

Dat beaamt ook Paul. "We gaan uitermate secuur te werk. Bij enige twijfel omtrent een identificatie noteren we dat altijd. De data spelen we door aan Jan Seys van het VLIZ en we kunnen dan prompt een antwoord van hem verwachten. Zo twijfelde ik ooit eens bij een jong visje. Die zijn echt niet makkelijk te herkennen! Spiering had ik met een vraagteken genoteerd. Dan kreeg ik de vraag van Jan of ik geroken had aan de vis. Vreemde vraag hé. Blijkbaar ruikt spiering naar komkommer. Het komkommervisie wordt die ook genoemd. Helaas kon ik geen verdere zekerheid bieden, mijn neus was namelijk verstopt door een verkoudheid", lacht hij.

Shutterstock

Het komkommervisie of spiering.

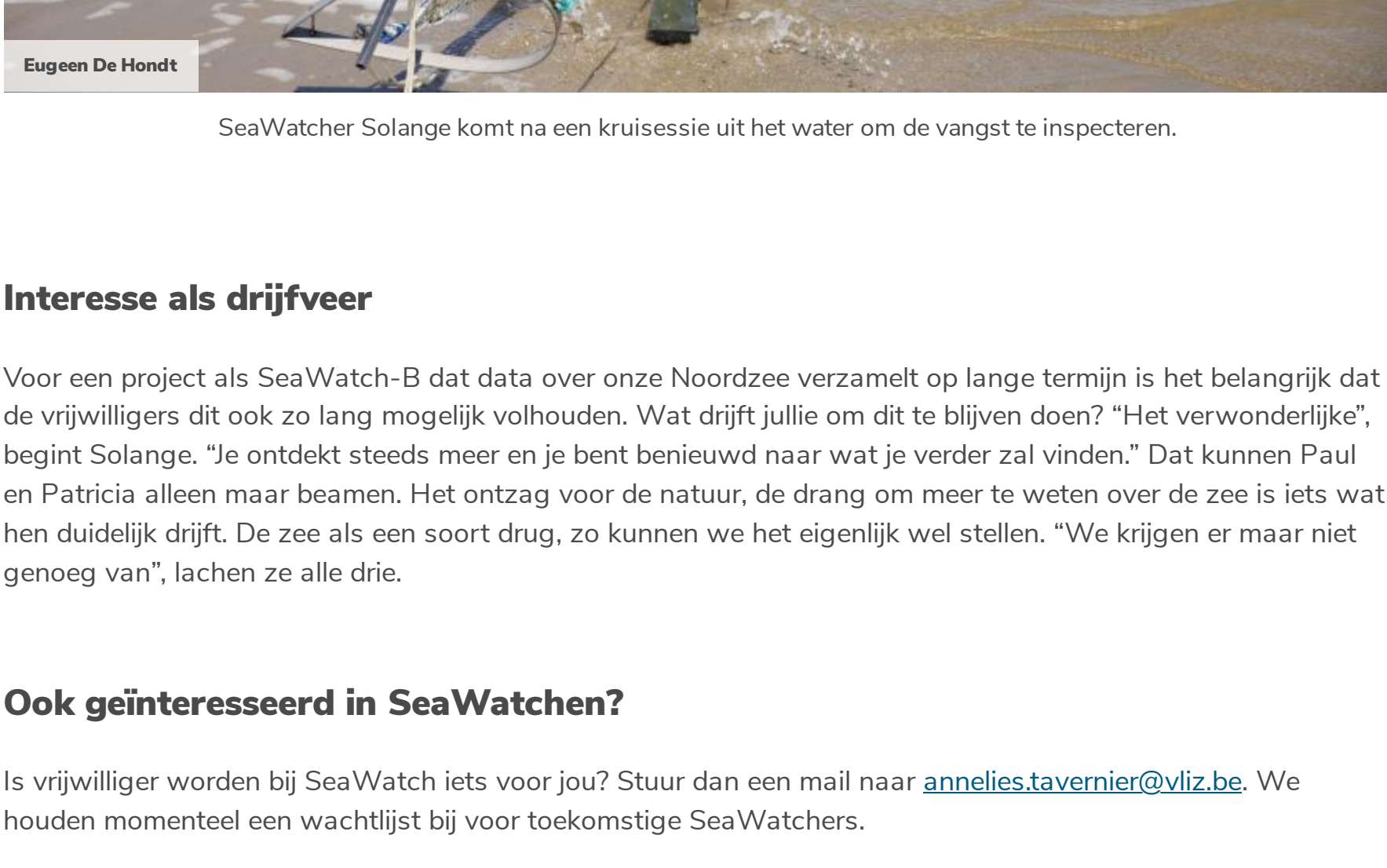
Een schat aan wetenschappelijke data

Broodnodig is die opvolging van de toestand van onze Noordzee, zeker omdat deze ondiepe zee de voorbije halve eeuw met 1,7°C is opgewarmd. Net omdat alle SeaWatchers dezelfde methode gebruiken, komen veranderingen in de tijd naar voor. Wat blijft? Koudwatersoorten, zoals de Noordzeegarnaal, trekken weg uit het warmere brandingswater en komen vijfmaal minder voor dan twintig jaar geleden. Warmwatersoorten, zoals de kleine pieterman, zijn dan weer vijfmaal talrijker geworden. En dat is geen goed nieuws voor vissers en strandgangers! Het visje is namelijk berucht om zijn pijnlijke stek. Wie blootvoets op de rugstekels trapt, voelt een stekende pijn. Hoe voorkom je dit? Met watersandalen! En is het kwaad geschied, dompel dan je voet onder in warm water. Het gif verliest namelijk zijn werking door de warmte.

Wilde avonturen

Die SeaWatchers die dit al jaren doen, die moeten toch al wat meegemaakt hebben? Als jonkie kijkt Patricia benieuwd naar Paul en Solange. "Absoluut", vertelt Solange met een brede glimlach. "Je kan alles nog zo goed voorbereid hebben, er kunnen altijd onverwachte zaken optreden. Zo was er eens mooi weer voorspeld met een rustige zee, het getij kwam goed uit en mijn buddies waren beschikbaar. Kwamen we daar vol goede moed aan, was er daar toch wel geen viswedstrijd bezig zeker! Om de 30 meter zat er een 'Norse Noordzeevisser' die van geen wijken wilde weten. Er was geen enkele bereidheid om ook maar heel even hun lijn uit het water te halen zodat wij 100 meter konden kruin. We mochten afvueren... Nu zijn we geleerd en controleren we altijd de data van de viswedstrijden!" "Bij mij waren het geen vissers maar meeuwen die me parten speelden!", gaat Paul verder. "Zodra ik met mijn kruivangst uit het water kwam, trachtten die mijn vangsten visjes te stelen. Ik was zo radeloos dat ik een vis naar een meeuw heb gegooid om ze weg te jagen!"

"Mijn buddy Dorien is ooit eens gevallen met haar waagpak aan", doet Solange er een scheepje bovenop. "Dat kruin is echt niet zonder gevaar. Je waadpak dat volloopt, dat wil je niet meemaken. Gelukkig stond ze meteen recht, maar de strandredder had dit toch opgemerkt en snelde naar ons toe. Die redder is toen de ganse sessie bij ons gebleven. Uit interesse of om ook een oogje in het zeil te houden? We denken het eerste! Ondertussen zijn we in de zomer gekend bij de strandredders. We melden ook steeds aan de redders dat we dicht bij een strandhoofd in de water gaan om te kruin. Anders blazen ze ons eruit en nu houden ze ook een oogje in het zeil. Dat is geruststellend."

Eugene De Hondt

SeaWatcher Solange komt na een kruisessie uit het water om de vangst te inspecteren.

Interesse als drijfveer

Voor een project als SeaWatch-B dat data over onze Noordzee verzamelt op lange termijn is het belangrijk dat de vrijwilligers die data ook zo lang mogelijk volhouden. Wat drijft jullie om wat te blijven doen? "Het verwonderlijke", begint Solange. "Je ontdekt steeds meer en je bent benieuwd naar wat je verder zal vinden." Dat kunnen Paul en Patricia alleen maar beamen. Het ontzag voor de natuur, de drang om meer te weten over de zee is iets wat hen duidelijk drijft. De zee als een soort drug, zo kunnen we het eigenlijk wel stellen. "We krijgen er maar niet genoeg van", lachen ze alle drie.

Ook geïnteresseerd in SeaWatchen?

Is vrijwilliger worden bij SeaWatch iets voor jou? Stuur dan een mail naar annelies.tavernier@vliz.be. We houden momenteel een wachtlijst bij voor toekomstige SeaWatchers.

Lees meer

- Hoe is de Noordzee eraan toe? SeaWatch-B rapportage 2014-2018 | [VLIZ-bib](#)
- Meer op de website van SeaWatch-B | www.seawatch-b.be

Meer lezen over :

VLAAMSE KUST BELGISCHE NOORDZEE BURGERWETENSCHAP LIFEWATCH SDG 14 - LEVEN IN HET WATER

Suggesties

Heb je zelf ideeën, interessante weetjes ...

Stuur ons je suggestie

Artikel delen

Lijkt dit artikel iets voor uw vrienden of collega's? Deel het met hen!

Een initiatief van het [Vlaams Instituut voor de Zee](#)

Handige links

VLIZ.be

Over Testerep

VLIZ-lid worden